

✓ สภาพเศรษฐกิจการผลิตและการตลาดปลากะพงขาว

ในบทนี้จะแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกจะกล่าวถึงลักษณะทั่วไปของการเลี้ยงปลากะพงขาว ส่วนที่สองจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจของผู้เลี้ยงปลากะพงขาว ที่ ต. เกาะยอ อ. เมือง จ. สงขลา ในปีการผลิต 2526/2527 และส่วนที่สามจะเป็นการศึกษา ภาวะการตลาดปลากะพงขาวที่ จ. สงขลา ซึ่งเป็นตัวแทนของตลาดปลากะพงขาวในภาคใต้ เนื่องจากจังหวัดสงขลา เป็นศูนย์กลางการค้าสัตว์น้ำในภาคใต้ ดังนั้นรายละเอียดจะกล่าวต่อไป

✓ 2.1 ลักษณะทั่วไปของการเลี้ยงปลากะพงขาว

ปลากะพงขาว มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Lates calcarifer* ชื่อสามัญเรียกว่า Sea bass, Sea perch, Cock-up หรือ Giant perch เป็นปลาขนาดใหญ่ที่สุดในบรรดาปลากะพงทุกชนิด ขนาดใหญ่ที่สุดที่พบยาวประมาณ 1.50 เมตร น้ำหนัก 100 กิโลกรัมเศษ ปลากะพงขาวเป็นปลาที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของน้ำเค็ม อยู่ได้ทั้งน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำทะเล จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "ปลาสามน้ำ" ปลากะพงขาวจะมีชุกชุมในบริเวณป่าไม้ชายเลน เช่น ป่าแสม โกงกาง และในบริเวณปากแม่น้ำ

การเลี้ยงปลากะพงขาวในประเทศไทย ได้เริ่มเลี้ยงกันมาตั้งแต่ปี 2516 ซึ่งเป็นปีที่กรมประมงสามารถเพาะพันธุ์ปลากะพงขาวได้สำเร็จ แต่การเลี้ยงยังไม่แพร่หลายนัก และไม่มีการรวบรวมข้อมูลเอาไว้ การเลี้ยงปลากะพงขาวได้เริ่มทำกันอย่างจริงจังมาตั้งแต่ปี 2522 ปริมาณผลิตปลากะพงขาวทั้งประเทศเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยเพิ่มจาก 15.02 ตัน ในปี 2522 เป็น 35.08 ตัน ในปี 2524 และ 1,058.88 ตัน ในปี 2526 ตามที่แสดงในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 แสดงปริมาณและมูลค่าผลิตของฟาร์มเลี้ยงปลากระพงขาว ทั่วประเทศ ปี 2522 - 2526

หน่วย : ตัน
บาท

ปี	ในบ่อ		ในนา		ในกระชัง		รวมทั้งประเทศ	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
2522	5.76	178,650	0.75	18,200	8.51	563,900	15.02	760,840
2523	3.36	227,450	0.10	5,000	14.12	1,059,170	17.58	1,291,680
2524	3.48	261,520	-	-	32.50	2,423,270	35.08	2,684,790
2525	27.07	1,833,100	109.00	6,936,860	8.65	603,750	144.72	9,373,710
2526	40.17	2,645,330	45.09	2,971,730	973.62	72,843,870	1058.88	78,460.930

ที่มา : กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การเลี้ยงปลากะพงขาวกระทำได้ 4 วิธี ได้แก่ การเลี้ยงในนาปลาน้ำกรวย หรือนากุ้ง นิยมเลี้ยงกันในแถบจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม ชลบุรี และฉะเชิงเทรา การเลี้ยงในบ่อเลี้ยงในแหล่งน้ำคักแปลง และเลี้ยงในกระชัง จากการศึกษาของกรมประมง พบว่า การเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชังเป็นการเลี้ยงที่ลงทุนน้อย แต่ให้ผลผลิตสูงกว่าการเลี้ยงในบ่อดิน โดยเลี้ยงในกระชังขนาด $10 \times 10 \times 2.5$ เมตร ในระยะเวลา 1 ปี จะได้ผลผลิต 607 กิโลกรัม ส่วนการเลี้ยงในบ่อดิน จะได้ผลผลิต 462 กิโลกรัม/ไร่¹⁾ กระชังที่ใช้เลี้ยงมี 2 ประเภท คือ แบบติดตั้งประจำที่ (set netcages) และแบบทุ่นลอย (floating netcages) การเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชังแบบประจำที่ ใช้เลี้ยงในแหล่งน้ำที่มีการขึ้นลงของระดับน้ำไม่ต่างกันมากนัก เช่น บริเวณชายฝั่งทะเล คำนวณวันออกของประเทศ คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี และนราธิวาส อุปกรณ์ในการเลี้ยงปลาได้แก่ กระชัง และเสาไม้สำหรับผูกซึ่งกระชัง ส่วนการเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชังแบบทุ่นลอย จะใช้เลี้ยงในแหล่งน้ำที่มีระดับน้ำขึ้นลงต่างกันมาก เช่น บริเวณชายฝั่งทะเลคานตะวันตก แถบจังหวัดสตูล กระบี่ พังงา และภูเก็ต อุปกรณ์ในการเลี้ยงปลาได้แก่ กระชัง กรอบกระชัง (ใช้โครงเหล็กหรือไม้ไผ่ก็ได้) ทุ่นลอย (ใช้โฟมหรือถังน้ำมัน) และสมอยึดกระชัง การเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชังแบบทุ่นลอยจะใช้ต้นทุนสูงกว่าการเลี้ยงในกระชังแบบประจำที่ เนื่องจากปลากะพงขาวเป็นปลาที่กินสัตว์เป็นอาหาร ดังนั้นอาหารที่สำคัญจึงได้แก่ เศษปลา หรือปลาเบ็ด จากการศึกษาของกรมประมง พบว่า อัตราการเปลี่ยนปลาเบ็ดเป็นเนื้อของปลากะพงขาว²⁾ เท่ากับ 7-10 ต่อ 1 (หมายความว่าต้องใช้ปลาเบ็ดเลี้ยงปลากะพงขาว

1) พาณิชย์ สังข์เกษม และเจิดแสง บุญแท้, การศึกษาลดผลผลิตและรายได้เปรียบเทียบของการเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชังและในบ่อน้ำกรวย, กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2522

2) อัตราการ เปลี่ยนอาหาร เป็นเนื้อ น้ำหนักของอาหารทั้งหมดที่ใช้เลี้ยงปลา
น้ำหนักรวมของปลาทั้งหมด-น้ำหนักของปลา
 เมื่อสิ้นสุดการทดลอง   เมื่อเริ่มการทดลอง

จำนวน 7-10 กิโลกรัม จึงจะเป็นผลให้ปลากะพงขาวมีน้ำหนัก 1 กิโลกรัม) อัตราส่วนนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับคุณภาพของปลาเบ็ดที่ให้ความรสหรือไม่³⁾ ถ้าปลาเบ็ดมีความสดมาก จะทำให้อัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นเนื้อสูง นอกจากนี้ยังสามารถนำปลาชนิดอื่นมาเลี้ยงร่วมกับปลากะพงขาว เพื่อเป็นอาหารของปลากะพงขาว เช่น ปลาหมอเทศขนาดเล็ก ทั้งนี้ต้องหมั่นตรวจสอบปริมาณปลาหมอเทศให้สอดคล้องกับปลากะพงขาว จึงจะให้ผลผลิตสูงในกระชัง เนื่องจากปลากะพงขาว เป็นปลาที่มีราคาค่อนข้างสูง จึงทำให้มีผู้นิยมเลี้ยงปลากะพงขาวเป็นอาชีพกันมาก วิธีการเลี้ยงปลากะพงขาวกระทำได้หลายแบบ เป็นค้นว่า เลี้ยงในบ่อ เลี้ยงในนา เลี้ยงในแหล่งน้ำที่คักแปลง และเลี้ยงในกระชังดังกล่าวแล้ว ซึ่งเกษตรกรจะเลี้ยงแบบไหนแล้วแต่ความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ โดยเฉพาะที่จังหวัดสงขลาเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชังมาก โดยเกษตรกรจะเลี้ยงปลากะพงขาวบริเวณรอบ ๆ ทะเลสาบสงขลา (รายละเอียดดูในภาคผนวกที่ ก.1) อันได้แก่พื้นที่บริเวณรอบ ๆ เกาะยอ

2.1.1 การเลือกแหล่งที่จะทำการเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชัง

เนื่องจากการเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชัง ต้องอาศัยแหล่งน้ำเพื่อติดตั้งกระชัง ดังนั้นผู้ที่เลี้ยงจะต้องทราบเกี่ยวกับการเลือกทำเลของแหล่งน้ำที่มีความเหมาะสมเพียงใด โดยยึดหลักดังนี้⁴⁾

1) ความเค็มของน้ำในแต่ละฤดูกาล ผู้เลี้ยงจะต้องทราบการเปลี่ยนแปลงความเค็มของน้ำว่า เค็มในคืนน้ำมีความเค็มสูง และเค็มในคืนน้ำมีความเค็มต่ำ เพื่อหาทางป้องกันมิให้เกิดความเสียหาย

2) การขึ้นลงของกระแสน้ำ ผู้เลี้ยงจะต้องทราบถึงระดับการขึ้นลงของน้ำในแต่ละฤดูกาล เพื่อที่จะได้ติดตั้งกระชัง ทำสะพาน หรือทำที่เฝ้าปลาได้

3) วิเชียร สาครเทศ และสมเดช สุขบรรเทิง, การทดลองเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชังในอัตราปล่อยต่างกัน, กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2519.

4) กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, คู่มือการเลี้ยงปลากะพงขาว, 2526 หน้า 3 - 4

3) ความลึกของน้ำ การเลี้ยงปลาในกระชังนั้น ปลาจะเจริญเติบโตได้ดีก็ต่อเมื่อได้อาศัยอยู่ในน้ำที่มีสภาพดี มีความลึกเพียงพอ คือมีความลึกอย่างน้อย 1 เมตร ในขณะที่น้ำล้นต่ำสุด

4) การไหลของกระแสน้ำ ผู้เลี้ยงจะต้องทราบเกี่ยวกับความแรงของกระแสน้ำในฤดูน้ำหลาก เพื่อหาทางป้องกันและหลีกเลี่ยงความเสียหาย

5) แหล่งน้ำที่เลี้ยงมีปัญหาร่องน้ำเสียหรือไม่ ต้องศึกษาความเป็นมาของแหล่งน้ำเสียก่อนว่า เคยมีปัญหาน้ำเสียจนถึงขั้นปลาตายมาแล้วหรือไม่ หากมีน้ำเสียบ่อย ๆ ก็ควรพิจารณาหาสถานที่เลี้ยงใหม่

6) มีพันธุ์ปลากะพงขาวอาศัยอยู่ในแหล่งน้ำนั้นหรือไม่ ผู้เลี้ยงสามารถจะสอบถามจากชาวประมงในบริเวณนั้นได้ เพื่อนำมาพิจารณาว่า แหล่งน้ำนั้นมีความเหมาะสมในการเลี้ยงปลากะพงขาวมากน้อยแค่ไหน

7) เคยมีผู้เลี้ยงปลากะพงขาวในบริเวณนั้นมาแล้วหรือไม่ ผู้เลี้ยงรายใหม่ ๆ มีวิธีการที่จะเลี้ยงปลากะพงขาวได้ โดยสังเกตดูว่า เคยมีผู้เลี้ยงปลากะพงขาวในแหล่งน้ำดังกล่าวมาแล้วหรือไม่ ใดยลอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคตลอดจนวิธีแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคเหล่านั้นได้อย่างไร

2.1.2 การจัดหาพันธุ์ปลากะพงขาว

โดยทั่วไปแล้ว ผู้เลี้ยงปลากะพงขาว สามารถหาพันธุ์ปลาได้หลายทาง ได้แก่ การซื้อลูกปลาจากหน่วยงานของกรมประมง จากเอกชนที่รวบรวมลูกปลาจากแหล่งน้ำธรรมชาติ จากเอกชนที่ซื้อลูกปลาจากกรมประมงมาอนุบาลเพื่อขายต่อ และจากเอกชนที่เพาะพันธุ์ปลากะพงขาวซึ่งปัจจุบันมีอยู่ 5 ราย (จังหวัดชลบุรี 3 ราย จังหวัดระยอง 1 ราย และจังหวัดสงขลา 1 ราย รายละเอียดอยู่ในภาคผนวกที่ ก.2)

พันธุ์ปลากะพงขาวที่ผู้เลี้ยงที่ ต. เกาะยอ นำมาเลี้ยงนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นพันธุ์ปลาที่ซื้อจากกรมประมง คือซื้อจากสถานีเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งแห่งชาติ จ.สงขลา และสถานีประมงน้ำจืด จ.สุทนต์ เป็นปลาที่มีขนาดความยาว 1.5-2.0 เซนติเมตร อายุประมาณ 45-50 วัน ในราคาตัวละ 2.00 บาท แต่ปลาที่ซื้อจากราชการ มีขนาดเล็กมาก การนำไปเลี้ยงจะต้องเอาใจใส่ดูแลเป็นอย่างดี จึงทำให้ผู้เลี้ยงบางรายซื้อลูกปลาจากเอกชน ซึ่งเป็นปลาที่มีอายุประมาณ 3-4 เดือน ความยาว

ประมาณ 3-8 นิ้ว ราคาตัวละ 8-15 บาท จากการสำรวจในปี 2526 พบว่า ผู้เลี้ยงปลากระพงขาวร้อยละ 83.33 ซื้อลูกปลาจากสถาบันเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งแห่งชาติ จ.สงขลา มีอัตราการเหลือรอดเฉลี่ยร้อยละ 22.16 ส่วนผู้เลี้ยงที่ซื้อลูกปลาจากเอกชน มีเพียงร้อยละ 16.67 อัตราการเหลือรอดเฉลี่ยร้อยละ 55.00 ซึ่งสูงกว่าลูกปลาจากสถาบันฯ ทั้งนี้เป็นเพราะลูกปลาที่ซื้อจากเอกชนมีขนาดโตกว่านั่นเอง

2.1.3 การเลี้ยงปลากระพงขาว มี 2 ขั้นตอน ได้แก่

1) การอนุบาลลูกปลากระพงขาวในกระชัง เมื่อผู้เลี้ยงซื้อพันธุ์ปลาขนาดความยาว 1.5-2.0 เซนติเมตร แล้ว จะต้องนำมาอนุบาลในกระชังอนุบาลเสียก่อน ทั้งนี้เพราะลูกปลามีขนาดเล็กมักจะอ่อนแอ ไม่อดทนต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมมากนัก เช่น การเปลี่ยนแปลงในระดับความเค็มของน้ำทะเล กระแสน้ำ และอุณหภูมิของน้ำ นอกจากนี้การอนุบาลลูกปลาจำเป็นต้องเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด ผู้เลี้ยงจะต้องหมั่นคัดแยกลูกปลาที่เจริญเติบโตเร็วมีขนาดใหญ่กว่าลูกปลาในรุ่นเดียวกันไปเลี้ยงไว้ต่างหาก ทั้งนี้เพื่อลดอัตราการกินกันเองของลูกปลา โดยทั่วไปกระชังอนุบาลลูกปลากระพงขาวมีขนาด $1 \times 2 \times 1$ เมตร การปักกางกระชัง จะชิงในกระชังใหญ่อีกทีหนึ่งเพื่อป้องกันการฉีกขาดของกระชัง อันเนื่องจากกระแสน้ำหรือมีสัตว์อื่น เช่น ปู มาทำลายกระชัง อันจะทำให้ปลาหนีรอดออกไปได้ จากการสำรวจพบว่า ผู้เลี้ยงปลากระพงขาวที่ ต.เกาะยอ มีกระชังอนุบาลตั้งแต่ฟาร์มละ 1 กระชัง จนถึงฟาร์มละ 20 กระชัง โดยเฉลี่ยจะมีกระชังอนุบาลประมาณฟาร์มละ 6 กระชัง แต่ถ้าวฟาร์มใดซื้อปลาจากเอกชนจะไม่มีกานำปลามาอนุบาลในกระชังอนุบาลนี้ เนื่องจากปลามีขนาดโตพอที่จะปล่อยลงกระชังเลี้ยงได้ อัตราการปล่อยปลาลงในกระชังอนุบาล ประมาณ 300-500 ตัว อาหารที่ให้ ได้แก่ ปลาเบ็ดคบค ลูกกุ้ง หรือกุ้งเคยสับละเอียดแล้วผสมยารักษาโรคประเภท tetracyclin ลงไปครั้งละ 4-5 เม็ด ให้ปลากินอาหารวันละ 2-3 ครั้ง โดยแต่ละครั้งให้กินอย่างเพียงพอ แต่ไม่ควรให้มากจนอาหารเหลือตกค้างในกระชัง เพราะจะทำให้หน้าเสียวและเป็นช่องทางเกิดโรคกับปลาได้ การอนุบาลปลากระพงขาวในกระชังจะใช้เวลาประมาณ 4 เดือนปลาจะมีขนาดความยาวประมาณ 25 เซนติเมตร (รายละเอียดดูในตารางผนวกที่ ก.1) จึงปล่อยปลาลงเลี้ยงในกระชังใหญ่ได้

2) การเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชัง หลังจากผู้เลี้ยงได้อนุมัติปลาก่อนแล้ว ก็จะนำปลามาเลี้ยงในกระชังเลี้ยง การปักกางกระชังจะใช้เสาหลักยึดประมาณกระชังละ 4 ต้น บริเวณที่ตั้งกระชังต้องสะดวกในการให้อาหารปลา มีการทำสะพานทอดไปยังบริเวณที่ตั้งกระชังเพื่อสำหรับเดินให้อาหารปลาได้สะดวก และจะมีการสร้างที่พักที่เรียกว่า "หน้า" ไว้สำหรับเฝ้าปลาในตอนกลางคืน ผู้เลี้ยงบางรายที่มีเงินทุนน้อย จะไม่สร้างสะพานไม้เชื่อมระหว่างบ้านกับกระชัง แต่จะใช้เรือออกไปให้อาหารปลาแทนและกลางคืนจะนอนเฝ้าปลาที่ "หน้า" นั้น ขนาดกระชังเลี้ยงจะมีตั้งแต่พื้นที่ 25 ตารางเมตร จนถึง 200 ตารางเมตร ความลึกประมาณ 2-3 เมตร อัตราการปล่อยปลาที่กรมประมงกำหนด ประมาณ 10-20 ตัวต่อขนาดกระชัง 1 ตารางเมตร แต่ผู้เลี้ยงปล่อยปลาในอัตราประมาณ 50 ตัวต่อขนาดกระชัง 1 ตารางเมตร ในกระชังเลี้ยงสามารถกินอาหารชิ้นใหญ่ได้แล้ว ดังนั้นปลาเบ็ดที่ให้อะลัมเป็นชิ้น ๆ พอดีตามขนาดของปลาให้อาหารวันละครั้ง การให้อาหารปลาควรปฏิบัติดังนี้

(1) ให้อาหารปลาในที่เดิมทุกครั้ง เพื่อให้ปลาเกิดความจดจำ และจุดที่โยนอาหารควรเป็นบริเวณต้นน้ำที่เริ่มไหลเข้ากระชัง และควรเป็นตอนขณะน้ำขึ้น

(2) โยนอาหารให้คราวละน้อย ๆ สังเกตการกินอาหารให้ทั่วถึง และเร่งให้กินเมื่อปลาแย่งอาหาร โยนอาหารให้กระจายถ้าปลาในฝูงแย่งกันกิน และโยนอาหารให้เป็นกลุ่มถ้าปลาแสดงอาการไม่สนใจ

(3) หยุดการให้อาหารถ้าปลาไม่กินหรือมีอาการอัม มิฉะนั้นเศษอาหารจะตกลงไปที่ก้นกระชัง เกิดการเน่าเสียของน้ำ ปุหรือสัตว์น้ำอื่น ๆ อาจก็คกระชังเข้าไปกินอาหาร ทำให้กระชังเสียหาย

(4) หยุดทำการให้อาหารในวันที่มีกระแสน้ำไหลแรงจัด เปลี่ยนความเค็มโดยกระทันหัน น้ำขุ่น น้ำเขียว และแฉกร้อนจัด เพราะปลาจะกินอาหารน้อย ต้องปล่อยทิ้งไว้ 2-3 วัน ปลาจึงจะเริ่มกินอาหารก็เหมือนเดิม

ผู้เลี้ยงปลากะพงขาวในกระชังที่ ต. เกาะยอ จะใช้ระยะเวลาตั้งแต่ปล่อยปลาลงในกระชังเลี้ยง จนถึงจับขาย ตั้งแต่ 12-24 เดือน หรือโดยเฉลี่ยประมาณฟาร์มละ 20 เดือน ปลาจะมีน้ำหนักประมาณตัวละ 2 ก.ก. ขึ้นไป การจับปลากะพงทำได้โดยยกอวนกันตุงขึ้นต้อนปลา ไปยังไว้บริเวณมุมไคมุมหนึ่งแล้วคัดเลือกปลาตามขนาดที่ต้องการ

2.2 สภาพทางเศรษฐกิจของผู้เลี้ยงปลากะพงขาวที่ ต. เกาะยอ

จำนวนคนในครัวเรือน

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้จำแนกประชากรออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

ผู้ที่อยู่ในวัยเด็ก เป็นบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 0-11 ปี

ผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน ได้แก่บุคคลที่มีอายุมากกว่า 11 ปี จนถึงอายุ 60 ปี
ซึ่งอาจมีงานทำหรือไม่มีงานทำ

ผู้ที่อยู่ในวัยชรา ได้แก่บุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป

ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโลกก็ตาม ประชากรที่อยู่ในวัยทำงานมีความสำคัญมาก dependency ratio ซึ่งก็คือ อัตราส่วนของจำนวนคนในวัยทำงานต่อจำนวนเด็กและคนชรา ในประเทศที่พัฒนาแล้วมักมีค่าสูง ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาจะมีค่า dependency ratio ต่ำ

จากการสำรวจผู้เลี้ยงปลากะพงขาวที่ ต. เกาะยอ จำนวน 24 ฟาร์ม สมาชิกครอบครัวมีทั้งหมด 125 คน เป็นผู้ที่อยู่ในวัยทำงานจำนวน 83 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 66.40 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ไม่อยู่ในวัยทำงานจำนวน 42 คน โดยแบ่งเป็นวัยเด็ก 33 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 26.40 และวัยชราจำนวน 9 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.20 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ในแต่ละครอบครัวมีจำนวนคนเฉลี่ย 5.2 คน จำนวนคนในวัยทำงาน เฉลี่ยครอบครัวละ 3.4 คน ฉะนั้น dependency ratio จึงเป็น 1.98 (ตามตารางที่ 2.2) จากการสำรวจแรงงานทั่วราชอาณาจักรในปี 2525⁵⁾ ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ผู้ที่อยู่ในวัยทำงานในภาคใต้มีจำนวนทั้งสิ้น 3,028.8 คน และผู้ที่ไม่อยู่ในวัยทำงาน จำนวน 1,137.9 คน ฉะนั้น dependency ratio จึงเป็น 2.66 จะเห็นได้ว่าค่า dependency ratio ที่ ต. เกาะยอ ต่ำกว่าที่ภาคใต้ ทั้งนี้เพราะในการเลี้ยงปลากะพงขาวจะใช้แรงงานหนักไปในด้านการให้อาหาร การคักขนาดปลา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ไม่ยุ่งยากผู้เลี้ยงจึงมักใช้แรงงานในครัวเรือนไปในกิจกรรมดังกล่าว

5) สำนักงานสถิติแห่งชาติ, รายงานผลการสำรวจแรงงานทั่วราชอาณาจักร (รอบที่ 2) (กรุงเทพฯ : 2525), หน้า 251.

ตารางที่ 2.2 อายุและจำนวนคนในครัวเรือนของผู้เพาะเลี้ยงปลาดุกที่
ที่ ต.เกาะยอ อ.เมือง จ.สงขลา ปีการผลิต 2526/2527

ช่วงอายุ (ปี)	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
0 - 11	33	26.40
12 - 59	83	66.40
60 ปีขึ้นไป	9	7.20
รวม	125	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

จำนวนคนเฉลี่ยต่อครอบครัว	5.21
จำนวนคนวัยทำงานเฉลี่ยต่อครอบครัว	3.46
อัตราส่วนของคนวัยทำงานต่อเด็กและคนชรา (dependency ratio)	1.98

ตารางที่ 2.3 จำนวนของหัวหน้าครัวเรือนในช่วงอายุต่าง ๆ
ต.เกาะยอ อ.เมือง จ.สงขลา ปีการผลิต 2526/2527

ช่วงอายุ (ปี)	อายุเฉลี่ย (ปี)	จำนวน	ร้อยละ
21 - 30	30.00	1	4.17
31 - 40	36.00	9	37.50
41 - 50	42.21	10	41.66
51 - 59	53.61	3	12.50
60 ปีขึ้นไป	62.00	1	4.17
รวม/เฉลี่ย	41.00	24	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

อายุ การศึกษา และประสบการณ์ของหัวหน้าครัวเรือน

ในการเลี้ยงปลากะพงชาวนั้น หัวหน้าครัวเรือนเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจต่าง ๆ ในการดำเนินงานของฟาร์ม ปรากฏว่า จากจำนวนครัวเรือนที่เลี้ยงปลากะพงชาวนทั้งหมด 24 ครัวเรือน ประมาณร้อยละ 41.66 หัวหน้าครัวเรือนมีอายุระหว่าง 41-50 ปี และประมาณร้อยละ 37.50 หัวหน้าครัวเรือนมีอายุระหว่าง 31-40 ปี และเมื่อพิจารณาอายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือนพบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่เลี้ยงปลากะพงชาวนจะมีอายุเฉลี่ยประมาณ 41 ปี (ตามตารางที่ 2.3)

ในด้านการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนที่เลี้ยงปลากะพงชาวน ตามตารางที่ 2.4 จะเห็นว่า หัวหน้าครัวเรือนทุกคนได้รับการศึกษา โดยแบ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือนที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 20 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 83.33 ของจำนวนหัวหน้าครัวเรือนทั้งหมด หัวหน้าครัวเรือนจำนวน 3 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 12.50 มีความรู้ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นั่นคือจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 2 ราย และจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 ราย ส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่มีความรู้สูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 มีเพียง 1 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 4.17 จะเห็นได้ว่าหัวหน้าครัวเรือนทุกครัวเรือนรู้หนังสือ ทั้งนี้เป็นเพราะโดยปกติแล้วชาวไต้หวันมีให้บุตรหลานได้เรียนหนังสือสูง ๆ ยกเว้นในเขต 4 จังหวัดภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล เนื่องจากประชากรเป็นชาวมุสลิม จึงนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนปอเนาะ⁶⁾ มากกว่า ในปี 2518 มีประชากรชาวไต้หวันรู้หนังสือถึงร้อยละ 75.6⁷⁾ เป็นอันดับสองรองจากภาคกลาง (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร)

การเลี้ยงปลากะพงชาวนจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ประสบการณ์ของหัวหน้าครัวเรือนย่อมมีอิทธิพลเช่นกัน จากการสำรวจพบว่า หัวหน้าครัวเรือนทั้งหมด 24 ราย มีประสบการณ์ในการเลี้ยงปลากะพงชาวนมาแล้วทั้งสิ้น ประมาณร้อยละ 50.00 ของหัวหน้า

6) ปอเนาะ หมายถึง สถาบันให้การศึกษาและอบรมเกี่ยวกับศาสนาอิสลามและวิชาอื่น ๆ ตามที่กำหนดไว้ โดยไม่เรียกเก็บค่าธรรมเนียมใด ๆ

7) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, สถิติประชากรผู้ไม่รู้หนังสือของประเทศไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชนประดิษฐ์การพิมพ์, 2490-2523), หน้า 61.

ตารางที่ 2.4 จำนวนและร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนที่ได้รับการศึกษาระดับ
ต่าง ๆ ต. เกาะยอ อ. เมือง จ. สงขลา ปีการผลิต 2526-2527

ระดับการศึกษาเฉลี่ย	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	3	12.50
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	20	83.33
สูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	1	4.17
รวม	24	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 2.5 ประสิทธิภาพในการเลี้ยงปลากะพงขาวของหัวหน้าครัวเรือน
ต. เกาะยอ อ. เมือง จ. สงขลา ปีการผลิต 2526/2527

ระยะเวลาที่เลี้ยงปลากะพงขาวมาแล้ว (ปี)	เฉลี่ย (ปี)	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1 - 3	2.25	12	50.00
4 - 6	5.71	11	45.80
7 - 9	7.00	1	4.20
รวม	4.98	24	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

ครัวเรือนทั้งหมด เลี้ยงปลากะพงขาวมาแล้วเป็นเวลา 1-3 ปี หรือเฉลี่ย 2.25 ปี ประมาณร้อยละ 45.80 เลี้ยงปลากะพงขาวมาแล้วเป็นเวลา 4-6 ปี หรือโดยเฉลี่ย 5.71 ปี มีหัวหน้าครัวเรือนเพียง 1 รายเท่านั้นที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงปลากะพงขาวเป็นเวลานานถึง 7 ปี (ตามตารางที่ 2.5)

อาชีพหลัก อาชีพรอง สาเหตุที่เลี้ยงปลากะพงขาว และรายได้

ประชากรในภาคใต้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ในปี 2522 ผลิตภัณฑ์รวมสาขาเศรษฐกิจภาคเกษตรกรรมในภาคใต้ เป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 35.6 ของผลิตภัณฑ์รวมในภาคใต้ โดยเฉพาะพืชผลทางการเกษตรและการประมง รองลงมาได้แก่ การค้าส่งและการค้าปลีกอุตสาหกรรมต่าง ๆ และการทำเหมืองแร่ คิดเป็นร้อยละ 23.5, 7.7 และ 5.7 ตามลำดับ (รายละเอียดในตารางผนวกที่ ก.2) พืชที่สำคัญของภาคใต้ได้แก่ ยางพารา มะพร้าว ข้าว และปาล์มน้ำมัน ดังนั้นอาชีพหลักของประชากรในภาคใต้จึงเป็นอาชีพเกษตรกรรม ในปี 2522 ประมาณร้อยละ 80 ของประชากรในภาคใต้ประกอบอาชีพเกษตร⁸⁾ ร้อยละ 70 ของประชากรที่ประกอบอาชีพการเกษตรมีอาชีพทำนา⁹⁾ ส่วนอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนที่เลี้ยงปลากะพงขาว ที่ ต.เกาะยอ จากการสำรวจ พบว่า ประมาณร้อยละ 62.50 ของหัวหน้าครัวเรือนที่เลี้ยงปลากะพงขาวประกอบอาชีพเลี้ยงปลากะพงขาวเป็นอาชีพหลัก รองลงมาประมาณร้อยละ 29.17 ประกอบอาชีพประมง ทั้งนี้เพราะสภาพภูมิประเทศเป็นเกาะเหมาะสมที่จะทำการประมงโดยเป็นการประมงแบบเพื่อยังชีพ เครื่องมือที่ใช้เป็นเครื่องมือแบบประจำที่ เจน โมระระ และไซ เป็นต้น และประมาณร้อยละ 8.33 ของหัวหน้าครัวเรือนที่เลี้ยงปลากะพงขาว ประกอบอาชีพทำสวนเป็นอาชีพหลัก (ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.6) จะเห็นได้ว่าโดยทั่วไปผู้เลี้ยงปลากะพงขาวนิยมเลี้ยงปลากะพงขาวเป็นอาชีพหลัก ที่เลี้ยงปลากะพงขาวเป็นอาชีพรองมีประมาณร้อยละ 37.50 ของครัวเรือนที่เลี้ยงปลากะพงขาวทั้งหมด ส่วนอีกร้อยละ 62.50 ไม่มี

8) กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, ภาวะเศรษฐกิจและสังคมในภาคใต้ของประเทศไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย 2523) หน้า 9.

9) เรื่องเดียวกัน, หน้า 17.

ตารางที่ 2.6 อาชีพหลักและอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือนที่เลี้ยงปลาดุก
 ชาว ต.เกาะยอ อ.เมือง จ.สงขลา ปีการผลิต 2526/2527

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
อาชีพหลัก		
ทำสวน	2	8.33
ประมง	7	29.17
เลี้ยงปลาดุกชาว	15	62.50
รวม	24	100.00
อาชีพรอง		
เลี้ยงปลาดุกชาว	9	37.50
ไม่มีอาชีพรอง	15	62.50
รวม	24	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาชีพรอง จากการสอบถามถึงสาเหตุที่ทำให้เกษตรกรหันมาสนใจการเลี้ยงปลากะพงชวา นั้น ได้รับคำตอบว่า เลี้ยงปลากะพงชวาเพราะเห็นว่า ปลากะพงชวาเป็นปลาที่มีราคาค่อนข้างสูง เมื่อนำไปขายจะทำให้มีรายได้ดี

โดยที่ประชากรในภาคใต้ประมาณร้อยละ 80 ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม ซึ่งมีรายได้ต่ำ ที่เหลือประมาณร้อยละ 20 ประกอบอาชีพอื่นที่ทำรายได้สูง โดยเฉพาะอาชีพเหมืองแร่และการพาณิชย์ ในปี 2522 รายได้ต่อบุคคลของภาคใต้ตามราคาปีปัจจุบันเท่ากับ 12,683 บาทต่อปี¹⁰⁾ ซึ่งนับว่าสูงกว่าภาคอื่น ๆ ยกเว้นภาคกลางและกรุงเทพฯ (ตามตารางผนวกที่ ก.3) สำหรับรายได้จากการเลี้ยงปลากะพงชวาที่ตำบลเกาะขอม ในปี 2526 เฉลี่ยประมาณครัวเรือนละ 10,524.75 บาทต่อปี ครัวเรือนประมาณร้อยละ 37.50 มีรายได้จากการเลี้ยงปลากะพงชวาอยู่ในช่วง 20,000-24,999 บาทต่อปี รองลงมาประมาณร้อยละ 20.83 มีรายได้ระหว่าง 30,000-34,999 บาทต่อปี รายได้ต่ำสุดจำนวน 14,400 บาท มีเพียง 1 ครัวเรือน ส่วนรายได้สูงสุดจำนวน 50,000 บาท มีเพียง 1 ครัวเรือนเช่นกัน (ตามตารางที่ 2.7)

การเป็นสมาชิกกลุ่ม

รัฐบาลได้ส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์ทั้งนี้เพราะการดำเนินงานของสหกรณ์จะสามารถช่วยแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรได้ เมื่อสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2525 ภาคใต้มีการดำเนินงานของสหกรณ์ประเภทต่าง ๆ 6 ประเภท รวม 287 สหกรณ์ มีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 216,091 คน ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร มี 151 สหกรณ์ จำนวนสมาชิก 96,321 คน สหกรณ์ประมง 6 สหกรณ์ จำนวนสมาชิก 1,743 คน สหกรณ์นิคม มี 15 สหกรณ์ จำนวนสมาชิก 8,748 คน สหกรณ์บริการมี 26 สหกรณ์ จำนวนสมาชิก 6,459 คน สหกรณ์ร้านค้ามี 44 สหกรณ์ จำนวนสมาชิก 32,336 คน และสหกรณ์ออมทรัพย์มี 45 สหกรณ์ จำนวนสมาชิก 70,484 คน¹¹⁾

10) เรื่องเดียวกัน, หน้า 9

11) สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีการเพาะปลูก 2525/2526. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทประชาชน จำกัด 2527).

ตารางที่ 2.7 รายได้จากการเลี้ยงปลาดุกพะวงขาว

ท. เกาะยอ อ. เมือง จ.สงขลา ปีการผลิต 2526/2527

รายได้ (บาท/ปี)	เฉลี่ย	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
10,000 - 14,999	14,400	1	4.17
15,000 - 19,999	17,750	4	16.66
20,000 - 24,999	20,444	9	37.50
25,000 - 29,999	-	-	-
30,000 - 34,999	30,000	5	20.83
35,000 - 39,999	35,000	2	8.33
40,000 - 44,999	40,000	1	4.17
45,000 - 49,999	45,000	1	4.17
50,000 - 54,999	50,000	1	4.17
55,000 ขึ้นไป	-	-	-
รวม/เฉลี่ย	10,524.75	24	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 2.8 การเป็นสมาชิกกลุ่มของหัวหน้าครัวเรือน

ท. เกาะยอ อ. เมือง จ.สงขลา ปีการผลิต 2526/2527

สมาชิกกลุ่มที่เป็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ชกส.	11	45.83
สหกรณ์การเกษตร	4	16.67
ชกส. และสหกรณ์การเกษตร	2	8.33
ไม่ได้เป็นสมาชิก	7	29.17
รวม	24	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

จะเห็นได้ว่าสหกรณ์การ เกษตร เป็นสหกรณ์ที่มีสมาชิกมากที่สุด สำหรับการรวมกลุ่มของผู้เลี้ยงปลาดุกที่ ต.เกาะขอม ประมาณร้อยละ 45.83 ของผู้เลี้ยงปลาดุกจะ เป็นสมาชิกกลุ่มธนาคาร เพื่อการ เกษตรและสหกรณ์การ เกษตร สำหรับสหกรณ์การ เกษตรมีผู้เป็นสมาชิกประมาณร้อยละ 16.67 การรวมกลุ่มของผู้เลี้ยงปลาดุกที่มีวัตถุประสงค์เพื่อกู้ยืมเงินมาใช้ในการเลี้ยงปลาดุก (ตามตารางที่ 2.8)

การถือครองที่ดิน

การถือครองที่ดิน หมายถึง การคงในสิทธิของผลประโยชน์พื้นที่ดินนั้น ไม่คำนึงถึงกรรมสิทธิ์ที่แท้จริงของพื้นที่ดินนั้น จากการศึกษาของ อุดม นิยมวิภาต¹²⁾ ในปี 2511 พบว่า จำนวนเกษตรกรในภาคใต้ที่ถือครองที่ดินเพื่อทำนา มีทั้งหมด 360,974 ครอบครัว เป็นเจ้าของที่ดิน 308,723 ครอบครัว หรือคิดเป็นร้อยละ 84.37 ของจำนวนผู้ถือครองที่ดินทั้งหมด เกษตรกรผู้เช่าที่ดินมีจำนวน 52,245 ครอบครัว หรือคิดเป็นร้อยละ 15.63 ซึ่งแบ่งเป็น เกษตรกรที่เช่าที่ดินบางส่วน 28,103 ครอบครัว หรือร้อยละ 8.48 และ เกษตรกรที่เช่าที่ดินทั้งหมด 24,142 ครอบครัว หรือคิดเป็นร้อยละ 7.15 จากการศึกษาของสำนักงานเศรษฐกิจการ เกษตรในปี 2521/2522 และ 2524/2525 สรุปได้ว่า ในปี 2521/2522 จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ถือครองที่ดินในภาคใต้ มีจำนวน 607,260 ครัวเรือน มีเนื้อที่ถือครองที่ดินเพื่อการเกษตรรวมทั้งสิ้น 13,461,242 ไร่ (ขนาดการถือครองที่ดินครัวเรือนละ 22.17 ไร่) เป็นที่ดินของตนเอง 12,539,712 ไร่ และเช่าผู้อื่น 638,175 ไร่ สำหรับในปี 2524/2525 จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ถือครองที่ดินในภาคใต้ มีจำนวน 622,643 ครัวเรือน มีเนื้อที่ถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร 14,261,827 ไร่ (ขนาดการถือครองที่ดินครัวเรือนละ 22.91 ไร่) เป็นที่ดินของตนเอง 13,259,826 ไร่ และเช่าผู้อื่น 614,763 ไร่¹³⁾ จะเห็นได้ว่า

¹²⁾ กองวิชาการและแผนงาน สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม, การปฏิรูปที่ดิน (เอกสารอัครสำเนา, 2522), หน้า 32

¹³⁾ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, สถิติการเกษตรของประเทศไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2521/2522 และ 2524/2525)

เกษตรกรในภาคใต้มีแนวโน้มการ เป็นเจ้าของที่ดินเพิ่มขึ้น คิดเป็นอัตราร้อยละ 5.73 ของปี 2521 และการเช่าที่ดินมีแนวโน้มลดลงคิดเป็นอัตราร้อยละ 3.67 ของปี 2521 (รายละเอียดดังในตารางที่ ก.4) จากการสำรวจผู้เลี้ยงปลากะพงขาวที่ ต.เกาะยอ ปรากฏว่า ผู้เลี้ยงปลากะพงขาวทุกรายจะมีที่ดินเป็นของตนเอง แต่ส่วนใหญ่จะมีที่ดินเฉพาะ ที่ติดกับบ้าน และมีบริเวณสำหรับเลี้ยงสัตว์ไค้บ้าง ในภาคใต้สัตว์เลี้ยงที่นิยมเลี้ยงกันทั่วไป ได้แก่ โค กระบือ สุกร สัตว์ปีก (เป็ด, ไก่) แพะและแกะ แต่ที่เกาะยอ จะนิยมเลี้ยง สุกร เป็ดและไก่ มากเนื่องจากมีราคาดี ผู้เลี้ยงปลากะพงขาวที่มีที่ดินมาก ๆ จะยึดอาชีพ ทำสวนผลไม้เป็นอาชีพหลัก ผลไม้ที่ขึ้นชื่อของเกาะยอ ได้แก่ ละมุด จำปาเค และมะละกอก เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีสินค้าที่ขึ้นชื่อของเกาะยออีกชนิดหนึ่ง คือ ผ้าทอของเกาะยอ ซึ่งทำ กันเป็นอุตสาหกรรมในครอบครัว

ภาวะหนี้สิน

หนี้สินของเกษตรกร เป็นปัญหาที่สำคัญมากประการหนึ่ง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับ ความยากจน¹⁴⁾ จากรายงานการสำรวจภาวะหนี้สินของเกษตรกรในภาคใต้ เมื่อปี พ.ศ.2519/2520 และ พ.ศ.2521/2522 ของสำนักงานเศรษฐกิจการ เกษตร ปรากฏว่า ในปี พ.ศ.2519/2520 ประมาณร้อยละ 30.77 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด มี หนี้สินโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 2,187.07 บาท และเพิ่มขึ้นเป็นครัวเรือนละ 2,650.50 บาท ในปี 2521/2522 แหล่งเงินกู้ของเกษตรกรมีทั้งแหล่งเงินกู้ในระบบ และแหล่ง เงินกู้นอกระบบ โดยในปี 2521/2522 เกษตรกรแต่ละครัวเรือนกู้เงินจากแหล่งเงินกู้ ในระบบ ประมาณร้อยละ 70.25 ของจำนวนเงินกู้ทั้งหมด แหล่งเงินกู้ที่สำคัญได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การ เกษตร (ชกส) ธนาคารพาณิชย์ สหกรณ์การ เกษตร และกลุ่มเกษตรกร ประมาณร้อยละ 44.15 ของจำนวนเงินกู้ในระบบทั้งหมดมาจาก ชกส. ประมาณร้อยละ 23.97 มาจากสหกรณ์การ เกษตร ประมาณร้อยละ 1.92 จากกลุ่มเกษตรกร และจากธนาคารพาณิชย์เพียงร้อยละ 0.21 สำหรับแหล่งเงินกู้นอกระบบได้แก่ กู้จาก ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน และพ่อค้า คิดเป็นประมาณร้อยละ 29.75 ของจำนวนเงินที่กู้ทั้งหมด

¹⁴⁾ทองโรจน์ อ่อนจันทร์, เศรษฐศาสตร์การ เกษตร (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2526), หน้า 42

อัตราคอกเบี้ยประมาณร้อยละ 29.37 ต่อปี ในขณะที่แหล่งเงินกู้ในระบบมีอัตราคอกเบี้ยประมาณร้อยละ 12.2 ต่อปี จากจำนวนเงินที่เกษตรกรแต่ละครัวเรือนกู้มาทั้งหมดประมาณร้อยละ 66.54 ใช้ไปเพื่อการเกษตรได้แก่ การปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ซ่อมที่ดิน และปรับปรุงที่ดิน และซ่อมแซมโรงเรือนเกษตร เป็นต้น ที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 33.46 จะใช้ไปในการบริโภค ได้แก่ การซ่อมแซมที่อยู่อาศัย การบริโภค การรักษาพยาบาลและพิธีกรรมต่าง ๆ¹⁵⁾

สำหรับที่ตำบลเกาะขอมในปี 2526/2527 จากการสำรวจผู้เลี้ยงปลากะพงชาวปรากฏว่า ผู้เลี้ยงปลากะพงชาวประมาณร้อยละ 79.17 ต้องกู้เงินมาเพื่อใช้ในกิจการเลี้ยงปลากะพงชาว ทั้งนี้เพราะในการเลี้ยงปลากะพงชาวจำเป็นต้องใช้เงินลงทุนค่อนข้างมาก ในการสร้างกระชัง ค่าพันธุ์ปลา รวมทั้งค่าอาหารปลา แหล่งเงินกู้ของเกษตรกรที่สำรวจมาเป็นแหล่งเงินกู้ในระบบทั้งสิ้น ได้แก่ ชกส. สหกรณ์การเกษตร และองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา ผู้เลี้ยงส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 57.50 นิยมกู้เงินจาก ชกส. รองลงมาประมาณร้อยละ 12.50 กู้เงินจากสหกรณ์การเกษตร และประมาณร้อยละ 8.33 กู้เงินจากเงินส่งเสริมเพื่อเลี้ยงปลากะพงชาวขององค์การบริหารส่วนจังหวัด (ตามตารางที่ 2.9) จำนวนเงินที่กู้ทั้งหมดประมาณ 357,000 บาท เป็นเงินที่กู้จาก ชกส. ประมาณร้อยละ 52.38 กู้จากสหกรณ์การเกษตรประมาณร้อยละ 30.81 และประมาณร้อยละ 16.81 เป็นเงินกู้จากองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ตามตารางที่ 2.10) อัตราคอกเบี้ยโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 13 ต่อปี

จะเห็นได้ว่า แหล่งเงินกู้ที่สำคัญของผู้เลี้ยงปลากะพงชาว มี 3 แหล่งคือ

1. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จะให้สินเชื่อเพื่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในบริเวณรอบทะเลสาบสงขลา ซึ่งมี 2 ประเภท คือ เงินกู้ระยะสั้น กำหนดใช้คืนภายในเวลา 1 ปี วงเงินรายละ 8,000 บาท อัตราคอกเบี้ยร้อยละ 13 ต่อปี และเงินกู้ระยะปานกลาง กำหนดใช้คืนภายในเวลา 3 ปี วงเงินรายละ 12,000 บาท อัตราคอกเบี้ยร้อยละ 13 ต่อปี และใช้บุคคลค้ำประกันซึ่งกันและกัน

¹⁵⁾ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, ภาวะหนี้สินของเกษตรกรปีเพาะปลูก 2521/2522 (กรุงเทพมหานคร : เอกสารอัครสำเนา) หน้า 10-24.

2. สหกรณ์การเกษตร อัตรากอกเบี้ยร้อยละ 13 ต่อปี

3. องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือที่เรียกว่าเงินส่งเสริมเพื่อเลี้ยงปลากะพง
 ชาวขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นเงินที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลาได้จัดสรร
 ไว้ให้เกษตรกร เพื่อใช้เป็นเงินทุนในการเพาะเลี้ยงปลากะพงชาวในกระชังแทนการทำ
 โพงพางเท่านั้น หากใช้เงินผิดวัตถุประสงค์ทางองค์การฯ จะเรียกเงินคืน องค์การฯ จะ
 ให้เกษตรกรกู้ยืมรายละ 10,000 บาท กำหนดใช้คืนภายในเวลา 1 ปี โดยไม่ต้องเสีย
 ดอกเบี้ย แต่ถ้านเกินกว่า 1 ปีขึ้นไป จะต้องเสียดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อปี ทั้งนี้ต้องมีข้าราชการ
 ตั้งแต่ระดับ 3 ขึ้นไป เป็นผู้ค้ำประกัน¹⁶⁾

ศูนย์วิทยพัทยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁶⁾ บุญสืบ คอนนามี, การศึกษากการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบริเวณ
 รอบทะเลสาบสงขลา. (สงขลา : ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคใต้, 2527)

ตารางที่ 2.9 ภาวะหนี้สินของผู้เพาะเลี้ยงปลากะพงขาว

ท. เกาะขอ อ. เมือง จ. สงขลา ปีการผลิต 2526/2527

แหล่งเงินทุน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ชกส.	9	37.50
สหกรณ์การเกษตร	3	12.50
องค์การบริหารส่วนจังหวัด	2	8.33
ชกส. และสหกรณ์การเกษตร	1	4.17
ชกส. และองค์การบริหารส่วนจังหวัด	2	8.33
สหกรณ์การเกษตรและองค์การฯ	1	4.17
ชกส. สหกรณ์การเกษตรและองค์การฯ	1	4.17
ไม่กู้	5	20.83
รวม	24	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.10 จำนวนเงินที่กู้ของผู้เพาะเลี้ยงปลากะพงขาว

ท. เกาะยอ อ. เมือง จ. สงขลา ปีการผลิต 2526/2527

จำนวนเงินที่กู้ (บาท)	ราย	ชกส.	สหกรณ์ การเกษตร	องค์การบริหาร ส่วนจังหวัด	รวม
8,000	2	8,000	-	-	8,000
		8,000	-	-	8,000
10,000	3	-	10,000	-	10,000
		-	-	10,000	10,000
		-	-	10,000	10,000
12,000	2	12,000	-	-	12,000
		12,000	-	-	12,000
15,000	1	15,000	-	-	15,000
16,000	1	16,000	-	-	16,000
18,000	1	8,000	-	10,000	18,000
20,000	2	10,000	-	10,000	20,000
		-	20,000	-	20,000
24,000	1	24,000	-	-	24,000
25,000	2	-	15,000	10,000	25,000
		12,000	13,000	-	25,000
26,000	2	26,000	-	-	26,000
		26,000	-	-	26,000
34,000	1	12,000	12,000	10,000	34,000
40,000	1	-	40,000	-	40,000
รวม	19	187,000	110,000	60,000	357,000
ร้อยละของจำนวน เงินกู้ทั้งหมด		52.83	30.81	16.81	100

ที่มา : จากการสำรวจ

2.5 การตลาดปลากะพงขาว

การตลาด (Marketing) หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นจะต้องทำใน อันที่จะเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการต่าง ๆ จากมือผู้ผลิตจนกระทั่งถึงมือผู้บริโภคคนสุดท้าย กิจกรรมการตลาดได้แก่ การซื้อ การเก็บรักษา การแปรรูป การขายปลีก ฯลฯ

ดังนั้นก่อนที่จะเกษตรกรจะตัดสินใจลงทุนผลิตสินค้าเกษตรชนิดใหม่ใด ๆ นอกจาก จะต้องดูว่าเหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศแล้ว ยังต้องดูว่ามีตลาดที่จะขายสินค้าชนิดนั้น หรือไม่มีคนกลางที่ทำหน้าที่รับซื้อสินค้าหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด ราคาเป็นอย่างไร กรณีปลากะพงขาวก็เช่นกัน แหล่งผลิตที่เหมาะสมจะต้องอยู่ใกล้กับตลาด ดังนั้น การส่งเสริมเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชังในท้องที่ ท. เกาะยอ อ. เมือง จ. สงขลา จึง นับว่าเหมาะสมทางการตลาดด้วย ทั้งนี้เพราะจังหวัดสงขลาเป็นศูนย์กลางการค้า สัตว์น้ำทะเลในภาคใต้ มีเรือประมงทั้งในจังหวัดสงขลาและจังหวัดใกล้เคียง เข้าจอด ชนถ่ายสินค้าสัตว์น้ำขึ้นจำหน่ายที่จังหวัดนี้เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์รวมการ ชนส่งสัตว์น้ำทะเลไปจำหน่ายต่างประเทศไกล ๆ เช่น ประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์และ ฮ่องกง เป็นต้น

ตลาดสินค้าสัตว์น้ำโดยทั่วไป แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ¹⁷⁾

1. ตลาดท้องถิ่น ได้แก่ ตลาดที่ตั้งอยู่กระจัดกระจายในแหล่งผลิตหรือแหล่ง ประมงอันได้แก่ อาณาบริเวณหมู่บ้านหรือตำบลต่าง ๆ แลขายทะเลทั่วไป คนกลางที่ สำคัญในตลาดนี้ได้แก่ พ่อค้าขายปลีก พ่อค้าท้องที่ ตัวแทน และพ่อค้าแปรรูป

2. ตลาดขายส่ง ได้แก่ ตลาดที่ตั้งอยู่ตามท่าเทียบเรือหรือบริเวณที่ใกล้ ๆ กับตลาดสดในท้องถิ่น พ่อค้าคนกลางที่สำคัญในตลาดระดับนี้ได้แก่ พ่อค้าขายส่ง แพลลา และห้องเย็น

¹⁷⁾ นารี ภาอาภรณ์, "ตลาดปลุสัตว์และสัตว์น้ำ," ตลาดสินค้าเกษตรกรรมกับ เศรษฐกิจของไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทคอรี่ เพาเวอร์พอยท์ จำกัด, 2526),

3. ตลาดปลายทาง เป็นตลาดชั้นสุดท้ายที่จำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำให้แก่ผู้บริโภคคนสุดท้าย ทั้งยังเป็นตลาดส่งออกไปจำหน่ายตลาดต่างประเทศและต่างจังหวัด ตลอดจนจำหน่ายสินค้าให้แก่โรงงานแปรรูปต่าง ๆ พ่อค้าคนกลางที่สำคัญในตลาดนี้ ได้แก่ พ่อค้าขายส่ง พ่อค้าขายปลีก พ่อค้าแปรรูป และพ่อค้าส่งออก

2.3.1 ประเภทและการดำเนินงานของผู้ค้าปลากะพงขาว

จากการสำรวจพอจะสรุปถึงรายละเอียดและลักษณะหน้าที่การดำเนินงานของผู้เลี้ยง และผู้ค้าปลากะพงขาวแต่ละประเภทได้ดังนี้

1) ผู้เลี้ยงปลากะพงขาว หลังจากผู้เลี้ยงปล่อยปลาลงในกระชังเลี้ยงแล้ว ผู้เลี้ยงจะหมั่นดูแลเอาใจใส่ ขนปลาจนปลาโตได้ขนาดตามที่ตลาดต้องการ มีน้ำหนักตั้งแต่ตัวละ 0.5-2.0 กิโลกรัมขึ้นไป การเลี้ยงปลากะพงขาวที่ ต. เกาะยอ จึงใช้เวลาระหว่าง 12-24 เดือน แต่โดยเฉลี่ยแล้วผู้เลี้ยงแต่ละฟาร์มจะใช้เวลาในการเลี้ยงประมาณ 20 เดือน ปลาที่ได้จึงมีขนาดโต เพราะผู้เลี้ยงส่วนใหญ่มีความคิดว่ายิ่งปลามีขนาดโต ทำให้น้ำหนักมาก รายได้ของเขาจะมากขึ้น

การจำหน่ายปลากะพงขาวของผู้เพาะเลี้ยงนั้น ส่วนใหญ่สืบทราบราคาจากการสอบถามเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงด้วยกัน และจากผู้ค้าส่งปลากะพงขาว ลักษณะการขายจะเป็นทั้งขายแบบเสรีและแบบเป็นเจ้าประจำ แต่ส่วนใหญ่ผู้เพาะเลี้ยงจะขายแบบเสรีมากกว่า คือขายใครก็ได้ โดยไม่มีข้อผูกพันใด ๆ แต่จะต้องกำหนดปริมาณที่ต้องการให้แน่นอน เพื่อผู้เพาะเลี้ยงจะได้จับปลาขายตามปริมาณนั้น การชำระเงินของผู้ค้าส่งปลากะพงขาวจะชำระเป็นเงินสด และจะไปรับปลากะพงขาวถึงแหล่งเพาะเลี้ยง

2) พ่อค้าผู้รวบรวมในหมู่บ้าน เป็นพ่อค้าที่ทำหน้าที่เข้าไปติดต่อซื้อปลากะพงขาวจากแหล่งเพาะเลี้ยงโดยตรง แล้วนำไปขายให้กับพ่อค้าแพปลา พ่อค้าปลีก ตลอดจนภัตตาคารและร้านอาหารต่าง ๆ ดังนั้นพ่อค้าผู้รวบรวมในหมู่บ้านจึงทำหน้าที่เป็นพ่อค้าส่งควย พ่อค้าประเภทนี้มักจะมีความรู้ด้านการตลาดและราคาปลากะพงขาวเป็นอย่างดี จึงเป็นผู้คอยแจ้งราคาและข่าวสารการตลาดให้แก่ผู้เพาะเลี้ยงซึ่งผู้เพาะเลี้ยงจะได้รับประโยชน์ในด้านการวางแผนการผลิตและการจำหน่าย

3) พ่อค้าแพปลา ตามพระราชบัญญัติจักษะเป็ยบแพปลา พ.ศ. 2496 กิจการแพปลาหมายถึง การกระทำอันเป็นปกติธุระอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ให้กุ่ม

ให้เช่า ให้เช่าซื้อ ให้ยืมเรือ หรือเครื่องมือทำการประมง แก่ผู้ประกอบการประมง โดยมีข้อตกลงว่า ผู้ยืม ผู้เช่าซื้อ จะต้องนำสินค้าสัตว์น้ำมาให้แก่ผู้ยืม เป็นตัวแทนทำการขายสินค้าสัตว์น้ำนั้น หรือรับเป็นตัวแทนทำการขายสินค้าสัตว์น้ำของบุคคลอื่น ๆ หรือขายสินค้าสัตว์น้ำโดยวิธีการทอดตลาด แต่กิจการแพปลาในภาคใต้มีลักษณะเป็นคนกลางผู้ค้าส่ง ไม่ได้เป็นแพปลาตามความหมายขององค์การสะพานปลา เนื่องจากไม่ได้จดทะเบียนถูกต้องตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบกิจการแพปลา พ.ศ. 2496 และการซื้อขายก็ไม่มี การประมูลราคา เช่นที่สะพานปลากรุงเทพฯ การดำเนินการส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานแบบกิจการของบุคคลคนเดียว¹⁸⁾ (จะมีในรูปของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทบ้าง เป็นจำนวนน้อย) ในภาคใต้มีแพปลาอยู่ประมาณ 10 แห่ง เฉพาะที่จังหวัดสงขลามีแพปลาอยู่ 5 แห่ง ได้แก่ ท่าองค์การสะพานปลา แพร่แสงคง แพร่เอกอุดม แพร่ไทยร่วม และแพร่ไทยเจริญ

4) กิจการห้องเย็น หมายถึง ผู้รวบรวมสินค้าสัตว์น้ำและเก็บรักษาคุณภาพไว้ โดยไม่มีการแปรรูปสินค้า นอกจากตมแต่งบางส่วนให้เรียบร้อยและง่ายต่อการ บรรจุน้ำหนักก่อนเข้าห้องเย็น กิจการห้องเย็นแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ กิจการห้องเย็นของรัฐ ได้แก่ องค์การอุตสาหกรรมห้องเย็น สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปัจจุบัน มีอยู่ 8 แห่ง และกิจการห้องเย็นของเอกชน องค์การอุตสาหกรรมห้องเย็นจะทำหน้าที่ เป็นผู้ช่วยรักษาเสถียรภาพของราคาสินค้าสัตว์น้ำไม่ให้เกิดความเคลื่อนไหวมาก จนเป็นที่เดือดร้อนทั้งชาวประมง ผู้เพาะเลี้ยง และผู้บริโภค กล่าวคือ ในช่วงที่ผลผลิตสัตว์น้ำมี มากเกินความต้องการ องค์การฯ ก็จะเข้าไปประมูลซื้อผลผลิตมาเก็บไว้และจะปล่อยออก ขายในช่วงที่ภาวะผลผลิตลดหล่นหมดไปแล้ว แต่ในเรื่องเกี่ยวกับปลากระพงขาว กิจการ ห้องเย็นยังมีบทบาทน้อยมาก ทั้งนี้เพราะตลาดส่งออกปลากระพงขาวที่สำคัญคือ ประเทศ มาเลเซีย สิงคโปร์ และฮ่องกง ซึ่งนิยมบริโภคสัตว์น้ำที่ค่อนข้างแข็ง¹⁹⁾ ไม่นิยมบริโภคสัตว์น้ำ ทะเลที่แช่แข็งจากห้องเย็น ในภาคใต้มีกิจการห้องเย็นประมาณ 13 แห่ง เป็นห้องเย็น ขององค์การอุตสาหกรรมห้องเย็นเพียง 1 แห่ง อยู่ที่จังหวัดชุมพร ส่วนที่เหลืออีก 12 แห่ง เป็นห้องเย็นของเอกชน ที่จังหวัดสงขลามีกิจการห้องเย็น 7 แห่ง อยู่ที่ อ. เมือง 3 แห่ง และที่ อ. หาดใหญ่อีก 4 แห่ง

18) กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, รายงานผลการศึกษาวิจัยผู้ รวบรวมสินค้าสัตว์น้ำทะเลในภาคใต้ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย, 2521), หน้า 3

19) หมายความว่าในภาคผนวกค. ข้อ 6.

5) พ่อค้าปลีก หมายถึง พ่อค้าที่รับซื้อปลากะพงขาวจากพ่อค้าส่งแพปลา หรือไปรับซื้อถึงแหล่งเพาะเลี้ยงโดยตรง แล้วจำหน่ายให้กับผู้บริโภคตลอดจนร้านอาหารต่าง ๆ ซึ่งพ่อค้าประเภทนี้จะมีสถานที่ขายประจำ โดยเช่าแผงในตลาด เสียค่าเช่าเป็นรายวัน

2.3.2 วิธีการตลาด (marketing channels)

หมายถึง วิธีทางที่สินค้าอย่างหนึ่ง เคลื่อนย้ายจากมือผู้ผลิต ผ่านคนกลางประเภทต่าง ๆ มาจนถึงมือผู้บริโภคทั้งภายในและภายนอกประเทศ²⁰⁾ คนกลางที่สำคัญที่สุด คือ คนกลางที่สินค้าผ่านมือเป็นจำนวนมาก คนกลางลักษณะนี้สามารถมีอำนาจในการลดราคาได้และยิ่งคนกลางมีมากเท่าไร ค่าใช้จ่ายในการนำสินค้าจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภคก็จะยิ่งสูงขึ้นเท่านั้น

จากการสำรวจพอจะสรุปวิธีการตลาดปลากะพงขาวที่ จ. สงขลา ได้ ดังภาพที่ 2.1 ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

ก. ลักษณะการจำหน่าย

ปลากะพงขาวที่ได้จากการเพาะเลี้ยงจะถูกนำมาจำหน่าย 2 วิธีคือ

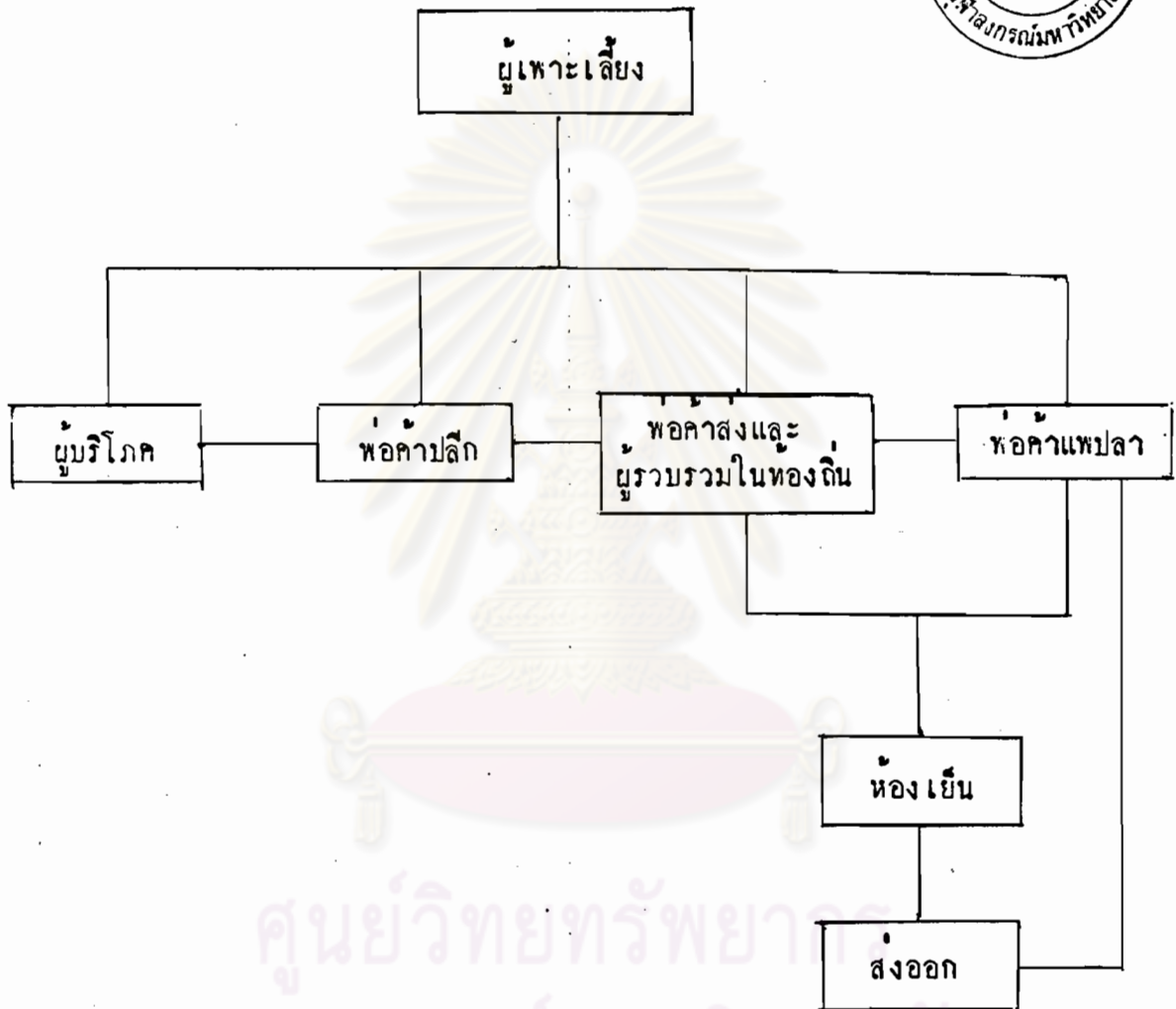
(1) การจำหน่ายโดยตรง เป็นการจำหน่ายแบบไม่ผ่านคนกลาง กล่าวคือ เป็นการจำหน่ายปลากะพงขาวจากผู้เพาะเลี้ยงถึงมือผู้บริโภคโดยตรง

(2) การจำหน่ายโดยผ่านพ่อค้าคนกลาง เป็นการจำหน่ายปลากะพงขาวจากผู้เพาะเลี้ยงโดยผ่านคนกลาง ได้แก่ แพปลา พ่อค้าส่ง และพ่อค้าปลีกในตลาด ขั้นตอนการจำหน่ายปลากะพงขาวจะเป็นดังนี้

(2).1 ขายให้กับแพปลา ลักษณะการขายจะเป็นแบบขายยกกระชัง การซื้อขายระหว่างเกษตรกรผู้เลี้ยงปลากะพงขาวกับพ่อค้าแพปลา แบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีที่พ่อค้าแพปลาซื้อจากเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยง พ่อค้าแพปลาจะไม่คิดค่านายหน้าจากผู้เพาะเลี้ยง ซึ่งนำปลามาขายให้ แต่จะตกลงซื้อขายกันตามราคาท้องตลาด ส่วนอีกกรณีหนึ่ง พ่อค้าแพปลาเป็นเพียงผู้จำหน่ายปลาให้แก่เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยง โดยแพปลาจะมีรายได้จากค่านายหน้าที่ได้รับจากผู้เพาะเลี้ยง คิดตามราคาของปลาที่จำหน่าย โดยทั่วไป

²⁰⁾ ทองโรจน์ อ่อนจันทร์, เศรษฐศาสตร์การเกษตร, หน้า 128.

ภาพที่ 2.1 วิธีการตากปลากระพงขาว

ที่มา : จากการสำรวจ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จะคิดค่านายหน้าประมาณ 5%²¹⁾ การขายจะเป็นแบบผู้เพาะเลี้ยงนำปลามาส่งให้ถึงที่ โดยผู้เพาะเลี้ยงออกค่าขนส่งเองทั้งหมด ประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ของปลากะพงขาวที่ซื้อทั้งหมดจะส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศเช่น มาเลเซียและสิงคโปร์ แต่ถ้าวแพปลา มีเงินทุนไม่มากพอ ก็จะขายปลากะพงขาวให้กับห้องเย็น แล้วห้องเย็นก็จะทำหน้าที่ส่งปลากะพงขาวออกไปต่างประเทศ ซึ่งในกรณีนี้มีไม่มากนัก เนื่องจากข้อจำกัดที่ว่า ตลาดต่างประเทศต้องการปลาคองน้ำแข็งมากกว่าปลาแช่แข็ง. เพราะมีความสดมากกว่า ดังนั้นผู้ส่งออกปลากะพงขาวที่สำคัญจึงได้แก่แพปลานั้นเอง²²⁾

(2.2) ขายให้กับพ่อค้าส่ง ลักษณะการขายจะมีทั้งแบบเสรีและแบบประจำ แต่ส่วนใหญ่ผู้เพาะเลี้ยงจะนิยมขายแบบเสรีมากกว่า แล้วพ่อค้าส่งจะขายปลาให้กับพ่อค้าปลีก นอกจากพ่อค้าส่งจะซื้อปลาจากผู้เพาะเลี้ยงแล้ว ยังสามารถซื้อปลาจากแพปลา เพื่อนำไปขายให้กับพ่อค้าปลีกอีกด้วย

(2.3) ขายให้กับพ่อค้าปลีก ลักษณะการขายจะมีทั้งแบบเสรีและแบบประจำ การขายจะเป็นแบบจับแบ่งขายทีละ 10-20 ตัว

การที่เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงปลากะพงขาวจะจับปลาขายให้กับพ่อค้าต่าง ๆ นั้น จะต้องมีการติดต่อกลางระหว่างเกษตรกรผู้เลี้ยงและพ่อค้าเสียก่อนในเรื่องเกี่ยวกับขนาด น้ำหนัก ปริมาณ และราคาที่จะทำการซื้อขาย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เพาะเลี้ยงมั่นใจว่าปลาที่จับขึ้นมาแล้วสามารถจำหน่ายได้ และได้รับราคาตามที่ตกลง

ข. การกำหนดราคา การซื้อขายปลากะพงขาวส่วนใหญ่ผู้เพาะเลี้ยงจะทราบราคามาก่อน แต่พ่อค้าจะมีบทบาทหรืออำนาจการต่อรองราคาเหนือกว่าผู้เลี้ยง กล่าวคือ พ่อค้าจะเป็นผู้ตั้งราคาซื้อ ถ้าผู้เลี้ยงพอใจราคาคงกล่าว ก็จะมีการตกลงราคาซื้อขายกัน ปลากะพงขาวที่ซื้อขายกัน จะมีราคาแตกต่างกันตามขนาดปลา ดังนี้²³⁾

ปลาที่มีขนาดตั้งแต่ 0.5-0.8 กิโลกรัม ราคา กิโลกรัมละ 80 บาท
 ปลาที่มีขนาดตั้งแต่ 0.9-1.2 กิโลกรัม ราคา กิโลกรัมละ 75 บาท
 ปลาที่มีขนาดตั้งแต่ 2 กิโลกรัมขึ้นไป ราคา กิโลกรัมละ 80 บาท

21) จากการสอบถามแพปลาที่ทำขึ้นปลา จ.สงขลา

22) จากการสอบถามแพปลาที่ทำขึ้นปลา จ.สงขลา

23) จากการสอบถามแพปลาที่ทำขึ้นปลา จ.สงขลา

ขนาดและราคาปลาดังกล่าว เป็นขนาดและราคาที่อยู่เฉพาะเลี้ยงขายให้กับแปปลา แต่ถ้ายายให้ผู้ค้าส่งหรือพ่อค้าปลีกในตลาด ปลาดังกล่าวจะมีขนาดตั้งแต่ 0.8-2.5 กิโลกรัม ขายคละกันไปในราคา กิโลกรัมละ 65-75 บาท

ค. การขนส่งปลากะพงขาว การขนส่งปลากะพงขาวจากแหล่งเพาะเลี้ยงไปยังตลาดรับซื้อที่ อ. เมือง จ. สงขลา พาหนะที่ใช้ในการขนส่งจะมีทั้งเรือและรถยนต์ สำหรับการขนส่งจากแหล่งเพาะเลี้ยงที่ ต. เกาะยอ ไปยังตลาดที่ อ. เมืองนั้น จะใช้เรือโดยสาร อัตราค่าโดยสารคนละ 5 บาท และอัตราค่าขนส่งเชิงละ 5 บาท

ง. การส่งออกปลากะพงขาว การส่งออกปลากะพงขาวจะเป็นในลักษณะที่พ่อค้าแปปลาซื้อปลาจากผู้เพาะเลี้ยง แล้วส่งออกไปให้พ่อค้าจากต่างประเทศ ได้แก่ พ่อค้าจากประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ฮ่องกง และไต้หวัน แปปลาที่มีเงินทุนน้อยก็จะขายปลาให้กับท้องถิ่น แล้วท้องถิ่นจะเป็นผู้ส่งออกปลากะพงขาว ถ้ากิจการท้องถิ่นมีสำนักงานใหญ่อยู่ในภาคใต้ ก็จะส่งสินค้าไปจำหน่ายยังต่างประเทศโดยตรง แต่ถ้าเป็นกิจการท้องถิ่นที่มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงเทพฯ นโยบายการจำหน่ายจะขึ้นอยู่กับสำนักงานใหญ่เป็นสำคัญ

(1) การกำหนดราคาขาย ผู้ส่งออกไม่สามารถกำหนดราคาขายปลากะพงขาวของตนเองได้ ราคาในตลาดภาคใหญ่จะถูกกำหนดโดยราคาในประเทศมาเลเซีย อย่างไรก็ตาม ผู้ส่งออกจะต้องติดตามภาวะของตลาดอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา และวิเคราะห์ความเคลื่อนไหวของตลาดก่อนส่งปลากะพงขาวออกไปจำหน่าย ซึ่งการติดตามความเคลื่อนไหวของตลาด ตลอดจนการติดต่อสอบถามราคาปลากะพงขาว กระทำได้ 3 วิธี คือ การใช้โทรศัพท์ทางไกล ซึ่งเป็นวิธีที่นิยมใช้กันมาก จากใบแจ้งราคา ที่เรียกว่า ใบสั่ง แซง และจากการสอบถามราคาที่สะพานปลากรุงเทพฯ หรือแปปลาที่ อ. หาดใหญ่ จ. สงขลา หรือจากเมือง บุกิตเมอคาฮัม ประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นแหล่งรับซื้อปลากะพงขาวที่สำคัญ ขนาดปลาที่ตลาดต่างประเทศต้องการมากเป็นปลาที่มีขนาดที่เรียกว่า "ปลาจาน" คือมีขนาดตั้งแต่ 0.5-0.8 กิโลกรัม ส่งออกในราคา กิโลกรัมละ 80 บาท โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลตรุษจีน จะมีราคาสูงถึง กิโลกรัมละ 94 บาท เนื่องจากตลาดต่างประเทศมีความต้องการมาก

(2) การเก็บรักษาคุณภาพสัตว์น้ำเพื่อส่งออก แปปลาทางภาคใต้จะใช้วิธีรักษาคุณภาพสัตว์น้ำโดยการ "คองน้ำแข็ง" การที่ใช้วิธีการคองน้ำแข็งนี้เป็น

เพราะตลาดต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์นิยมบริโภคสัตว์น้ำ
คองน้ำแข็งมาก ไม่นิยมบริโภคสัตว์น้ำที่แช่แข็งจากห้องเย็น

(3) การคิกตอซื้อขาย จะใช้โทรศัพท์ทางไกลเป็นหลัก การค้า
ขายอาศัยความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ในบางครั้งผู้ซื้อและผู้ขายไม่เคยเห็นหน้ากันก็มี
การชำระเงินจะเป็นเงินเชื่อใช้เวลาประมาณ 7-10 วัน นับตั้งแต่วันที่ส่งสินค้าไปจนถึง
วันที่รับเงิน โดยตัวแทนค้าต่างในเมืองบูกิตเมอคาอิมจะหักเปอร์เซ็นต์ค่านายหน้าและค่า
ใช้จ่ายอื่น ๆ ไร่ประมาณ 5-6% ส่วนที่เหลือจะส่งให้กับผู้ส่งออกโดยผ่านธนาคารใน
ประเทศไทย

(4) การขนส่ง ขนส่งโดยทางรถยนต์บรรทุก ได้แก่ รถบรรทุก
ธรรมดา รถบรรทุกหกล้อ สิบล้อ และรถห้องเย็น ซึ่งผู้ส่งออกอาจจะมีเป็นของตนเอง หรือ
ใช้บริการของผู้ประกอบการขนส่ง ซึ่งมีกิจการอยู่ในแต่ละจังหวัดเป็นผู้ขนส่ง ค่าขนส่งคิก
กิโลกรัมละ 1.30 บาท ส่งออกโดยผ่านทางคานสะเคา อำเภอสะเคา จังหวัดสงขลา

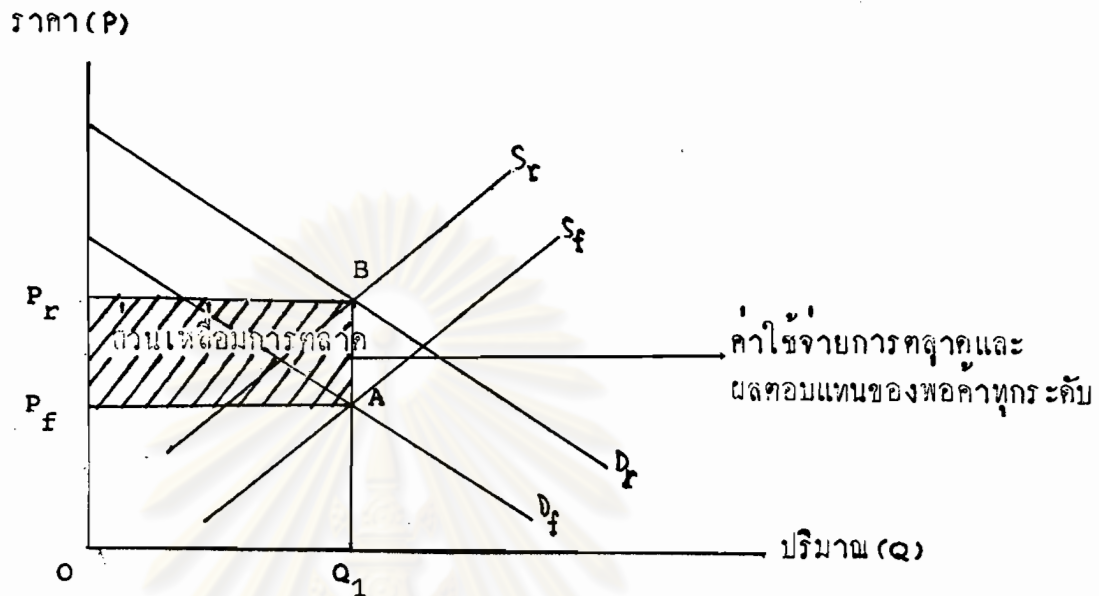
2.3.2 ส่วนเหลืออมการตลาด (marketing margins)

ส่วนเหลืออมการตลาด หมายถึง ส่วนแตกต่างระหว่างราคาที่ผู้ผลิตได้
รับจากการขายผลผลิตของตน กับราคาที่ผู้บริโภคจ่ายสำหรับผลผลิตชนิดเดียวกัน ในกรณี
ที่เกษตรกรขายผลผลิตของตนให้กับผู้บริโภคโดยตรงนั้น ราคาที่เกษตรกรได้รับจะเท่ากับ
ราคาผู้บริโภคจ่าย ส่วนเหลืออมการตลาดจึงไม่เกิดขึ้น แต่ถ้การขายผลผลิตของเกษตรกร
ต้องผ่านสถาบันทางการตลาดก่อนจะไปถึงมือผู้บริโภค จะทำให้เกิดส่วนเหลืออมการตลาด
ขึ้นเท่ากับความแตกต่างระหว่างราคาที่ได้รับกับราคาผู้บริโภคจ่าย ซึ่งแสดงได้
คังภาพที่ 2.2²⁴⁾

²⁴⁾ Dale C. Dahl Jerome W. Hammond, Market and Price Analysis

The Agricultural Industries. McGraw-Hill Book Company, 1977

ภาพที่ 2.2 แสดงส่วนเหลือจากการตลาด

เมื่อ P_f = ราคาผลผลิตที่ฟาร์ม
 P_r = ราคาขายปลีกของผลผลิต

จากภาพที่ 2.2 ผู้ผลิตขายผลผลิต ณ.ที่ฟาร์ม ปริมาณ Q_1 ได้ในราคา OP_f ผู้บริโภคจะต้องจ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้าในปริมาณ Q_1 ในราคา OP_r ซึ่งสูงกว่าราคาผลผลิต ณ.ที่ฟาร์ม เท่ากับ $OP_r - OP_f$ หรือเท่ากับ $P_r P_f$ ซึ่งก็คือส่วนเหลือจากการตลาด ดังนั้นมูลค่าส่วนเหลือจากการตลาดจึงเท่ากับ $(P_r P_f) OQ_1$

ส่วนเหลือจากการตลาดเกิดขึ้นจากการเคลื่อนย้ายสินค้าจากผู้ผลิตมายังผู้บริโภค ซึ่งจะต้องผ่านสถาบันการตลาด จึงทำให้มีค่าใช้จ่ายการตลาด และผลตอบแทนการตลาด (กำไร) ของพ่อค้าในแต่ละระดับ ดังนั้นส่วนเหลือจากการตลาดจึงเท่ากับผลรวมของค่าใช้จ่ายในการตลาดและผลกำไร ค่าใช้จ่ายการตลาดจะหมายถึง ผลตอบแทนแก่ปัจจัยการผลิต ซึ่งใช้ในการเคลื่อนย้ายผลผลิตจากแหล่งผลิตจนถึงผู้บริโภค ได้แก่ ค่าแรงงาน ค่าขนส่ง ค่าภาชนะบรรจุ ค่าเก็บรักษา รวมตลอดจนถึงค่าแปรรูป ยิ่งค่าใช้จ่ายการตลาดมาก จะทำให้ส่วนเหลือจากการตลาดมากขึ้นด้วย และถ้าผู้ทำหน้าที่คนกลางเอากำไรจากการทำธุรกิจการตลาดนี้มาก ก็จะทำให้ส่วนเหลือจากการตลาดยิ่งมากขึ้นอีก ส่วนแบ่งของเกษตรกร (farmer's share) ก็จะมีน้อยลง

ในการวิเคราะห์ส่วนเหลือของการตลาดนี้ จะอาศัยข้อมูลจากแบบสอบถามที่สอบถามพ่อค้าส่งและพ่อค้าปลีกในตลาดอำเภอเมืองสงขลาจะไม่รวมพ่อค้าส่งที่เป็นแพปลา เพราะแพปลาส่วนใหญ่จะซื้อปลากะพงขาวเพื่อส่งออกต่างประเทศ และส่งไปตามภัตตาคารต่าง ๆ ทั้งในจังหวัดสงขลาและใกล้เคียง รวมตลอดจนถึงส่งมาที่กรุงเทพฯ ด้วย ซึ่งข้อมูลที่ได้นี้ไม่เพียงพอที่จะทำการวิเคราะห์

ก. ส่วนเหลือของการตลาดและผลตอบแทนของพ่อค้าส่ง

ดังที่กล่าวแล้วว่า ส่วนเหลือของการตลาดคือผลรวมของค่าใช้จ่ายการตลาดและผลตอบแทนหรือกำไรของพ่อค้าส่ง ดังนั้นจะได้พิจารณาถึงค่าใช้จ่ายการตลาดของพ่อค้าส่งก่อน

ค่าใช้จ่ายการตลาดของพ่อค้าส่ง ประกอบด้วย ค่าขนส่งปลากะพงขาว จาก ต. เกาะยอ มายังตลาดที่ อ. เมือง ค่าแรงงานในการขนส่ง และค่าภาชนะบรรจุ ดังมีรายละเอียดดังนี้

1) ค่าขนส่ง เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของเกาะยอ ยังไม่มีเส้นทางใดที่จะติดต่อกับที่ จ. สงขลาได้ นอกจากทางเรือ (ปัจจุบันกำลังดำเนินการสร้างสะพานติณสูลานนท์เชื่อมระหว่างเกาะยอกับ อ. เมืองสงขลา) และตลาดก็อยู่ใกล้ ๆ กับท่าเรือ ดังนั้นค่าขนส่งปลากะพงขาวจึงเป็นค่าเรือทั้งสิ้น โดยจะคิดเป็นเชิง ๆ ละ 5 บาท บรรจุปลาได้ประมาณ 25 กิโลกรัม/เชิง ฉะนั้นจึงคิดเป็นค่าใช้จ่ายในการขนส่งปลากะพงขาวกิโลกรัมละ 0.20 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0.22 ของราคาขายปลีก

2) ค่าแรงงาน เป็นค่าแรงงานขนส่งจากท่าเรือไปยังตลาด อัตราค่าจ้างแรงงานเชิงละ 2.00 บาท หรือคิดเป็นค่าแรงงานกิโลกรัมละ 0.08 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0.09 ของราคาขายปลีก

3) ค่าภาชนะบรรจุ ภาชนะที่ใช้บรรจุปลากะพงขาวได้แก่เชิง ราคาที่ซื้อขายกันประมาณเชิงละ 35 บาท ฉะนั้นจึงคิดเป็นค่าภาชนะบรรจุประมาณ กิโลกรัมละ 1.40 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 1.51 ของราคาขายปลีก

ดังนั้นค่าใช้จ่ายการตลาดของพ่อค้าส่งเป็นเงินประมาณ 1.68 บาทต่อหน้าหนักปลากะพงขาว 1 กิโลกรัม หรือคิดเป็นร้อยละ 1.82 ของราคาขายปลีก ค่าใช้จ่ายการตลาดที่สูงที่สุดคือค่าภาชนะบรรจุเป็นเงิน 1.40 บาท/กิโลกรัม หรือคิดเป็นร้อยละ 1.51 ของราคาขายปลีก ค่าใช้จ่ายที่รองลงไปได้แก่ ค่าขนส่ง และค่า

แรงงาน ประมาณร้อยละ 0.22 และ 0.09 ของราคาขายปลีก ตามลำดับ

พ่อค้าส่งซื้อปลากระพงขาวจากผู้เลี้ยงที่ ต.เกาะยอ ในราคา กิโลกรัมละ 72.63 บาท ขายให้กับพ่อค้าปลีกในราคา กิโลกรัมละ 80.00 บาท ดังนั้นส่วนเหลือจากการตลาดที่พ่อค้าส่งได้รับจึงเท่ากับ 7.37 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 7.97 ของราคาขายปลีก ต้นทุนการขยายปลากระพงขาวของพ่อค้าส่งเป็นเงิน 74.31 บาท/กิโลกรัม ฉะนั้นพ่อค้าส่งจะมีผลตอบแทนหรือกำไรจากการขยายปลากระพงขาวประมาณ กิโลกรัมละ 5.69 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 6.15 ของราคาขายปลีก และอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนเท่ากับร้อยละ 7.66 (ตามตารางที่ 2.11)

ข. ส่วนเหลือจากการตลาดและผลตอบแทนของพ่อค้าปลีก

ค่าใช้จ่ายการตลาดของพ่อค้าปลีก ประกอบด้วย ค่าน้ำแข็ง ค่าเช่าแผง และค่าภาชนะบรรจุ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- 1) ค่าน้ำแข็ง เมื่อพ่อค้าปลีกได้รับปลาจากพ่อค้าส่งแล้ว จะแช่น้ำแข็งไว้เพื่อให้ปลาสดอยู่เสมอ จากการสอบถามพ่อค้าปลีกในตลาดสด อ.เมือง จ.สงขลา ปรากฏว่า ใน 1 วัน พ่อค้าจะใช้ น้ำแข็งประมาณ 2 ก้อน ๆ ละ 6 บาท พ่อค้าขายปลาได้ประมาณวันละ 25 กิโลกรัม ดังนั้นจึงเป็นค่าน้ำแข็งโดยเฉลี่ยประมาณ 0.48 บาท ต่อปลากระพงขาว 1 กิโลกรัม
- 2) ค่าเช่าแผง พ่อค้าปลีกจะเช่าแผงในตลาดสด ในอัตราวันละ 5 บาท ดังนั้นค่าเช่าแผงโดยเฉลี่ยจึงเป็นเงินประมาณ 0.20 บาทต่อกิโลกรัม
- 3) ค่าภาชนะบรรจุ ภาชนะที่ใช้บรรจุปลากระพงขาวได้แก่ ถังพลาสติก ซึ่งขายกันในราคา ร้อยละ 12 บาท จากการสอบถามพ่อค้าปลีก ปรากฏว่าใน 1 วัน พ่อค้าปลีกขายปลาได้ประมาณ 20 ถัง ใช้ถังพลาสติก 1 ใบต่อปลา 1 ถัง ปลา มีน้ำหนักเฉลี่ยตัวละ 1.30 กิโลกรัม ดังนั้นจึงเป็นค่าภาชนะบรรจุประมาณ 0.09 บาทต่อปลา 1 กิโลกรัม

ตารางที่ 2.11 ส่วนเหลือจากการตลาดของพ่อค้าส่งและพ่อค้าปลีก

รายการ	ขายส่ง		ขายปลีก	
	บาท	% ราคาขายปลีก	บาท	% ราคาขายปลีก
ราคาที่ได้รับ	80.00	86.49	92.50	100.00
ราคาที่ยืมมา	72.63	78.52	80.00	86.49
ส่วนเหลือจากการตลาด	7.37	7.97	12.50	13.51
ค่าใช้จ่ายการตลาด	1.68	1.82	0.77	0.83
ค่าน้ำแข็ง	-	-	0.48	0.52
ค่าขนส่ง	0.20	0.22	-	-
ค่าแรงงาน	0.08	0.09	-	-
ค่าภาชนะบรรจุ	1.40	1.51	0.09	0.10
ค่าเช่าแผง	-	-	0.20	0.22
ผลตอบแทน	5.69	6.15	11.73	12.68
ต้นทุนการขาย	74.31	80.34	80.75	87.30
อัตราผลตอบแทน (%)	7.66		14.52	
ส่วนแบ่งของผู้เลี้ยง	78.52%			

ที่มา : จากการสำรวจ

หมายเหตุ : ต้นทุนการขาย = ราคาที่ซื้อ + ค่าใช้จ่ายการตลาด

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุน} = \frac{\text{ผลตอบแทน}}{\text{ต้นทุนการขาย}} \times 100$$

ดังนั้นค่าใช้จ่ายในการตลาดของพ่อค้าปลีกละพงขาวเป็นเงินประมาณ 0.77 บาท คือน้ำหนักปลากละพงขาว 1 กิโลกรัม หรือคิดเป็นร้อยละ 0.83 ของราคาขายปลีก ค่าใช้จ่ายการตลาดที่สูงที่สุดคือค่าน้ำแข็ง เป็นเงิน 0.48 หรือคิดเป็นร้อยละ 0.52 ของราคาขายปลีก ค่าใช้จ่ายที่รองลงไปได้แก่ ค่าเช่าแผงและค่าภาชนะบรรจุ ประมาณร้อยละ 0.22 และ 0.10 ของราคาขายปลีก ตามลำดับ

พ่อค้าปลีกรับปลากละพงขาวจากพ่อค้าส่งในราคา กิโลกรัมละ 80 บาท ขายให้แก่ผู้บริโภคในราคา กิโลกรัมละ 85-100 บาท กล่าวคือ ถ้าขายปลาทั้งตัวจะขายในราคา กิโลกรัมละ 85 บาท แต่ถ้าแลขายจะขายในราคา กิโลกรัมละ 100 บาท ราคาเฉลี่ยที่ขายให้กับผู้บริโภคจึงเท่ากับ 92.50 บาท ดังนั้นส่วนเหลือจากการตลาดของพ่อค้าปลีกจึงเท่ากับ 12.50 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 13.51 ของราคาขายปลีก ต้นทุนการขายของพ่อค้าปลีกเป็นเงิน 80.77 บาทต่อกิโลกรัม ฉะนั้นพ่อค้าปลีกจะมีผลตอบแทนหรือกำไรจากการขายปลากละพงขาวประมาณ กิโลกรัมละ 11.73 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 12.68 ของราคาขายปลีก และอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนเท่ากับร้อยละ 14.52 (ตามตารางที่ 2.11)

ค. ส่วนที่ผู้เลี้ยงได้รับ

ส่วนที่ผู้เลี้ยงปลากละพงขาวได้รับ หมายถึง จำนวนเงินที่ผู้เลี้ยงได้รับจากการขายเพื่อซื้อสินค้าเพื่อบริโภค ดังนั้นส่วนแบ่งที่ผู้เลี้ยงได้รับจึงคำนวณได้จากสูตร ดังนี้

$$\text{ส่วนแบ่งของผู้เลี้ยง} = \frac{\text{ราคาที่ฟาร์ม}}{\text{ราคาขายปลีก}} \times 100$$

ในการขายปลากละพงขาวของผู้เลี้ยงที่ ค. เกาะขोनปี 2526/2527 ปรากฏว่า ผู้เลี้ยงขายปลากละพงขาวได้ในราคา กิโลกรัมละ 72.63 บาท ในขณะที่พ่อค้าปลีกขายปลากละพงขาวในราคา กิโลกรัมละ 92.50 บาท ดังนั้นส่วนแบ่งที่ผู้เพาะเลี้ยงปลากละพงขาวได้รับจึงเท่ากับ

$$\begin{aligned} \text{ส่วนแบ่งของผู้เลี้ยง} &= \frac{72.63}{92.50} \times 100 \\ &= 78.52 \% \end{aligned}$$

ดังนั้นในการลงทุนเลี้ยงปลากะพงขาวที่ ต.เกาะยอ ในปี 2526/2527 โดยให้ระยะเวลาการเลี้ยง 20 เดือน ผู้เลี้ยงปลากะพงขาวจะได้รับส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 78.52 ของราคาขายปลีก ซึ่งนับว่าสูงพอสมควร เมื่อเปรียบเทียบกับส่วนเหลือจากการตลาดของพ่อค้าส่งและของพ่อค้าปลีก ซึ่งเท่ากับร้อยละ 7.97 และร้อยละ 13.51 ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้เพราะตลาดอยู่ใกล้แหล่งผลิต คนกลางยังมีไม่มาก และยังไม่มีการแปรรูปสินค้า เมื่อเปรียบเทียบส่วนเหลือจากการตลาดของพ่อค้าส่งและพ่อค้าปลีก จะเห็นได้ชัดว่า พ่อค้าปลีกได้รับส่วนเหลือจากการตลาดมากกว่าพ่อค้าส่ง กล่าวคือพ่อค้าปลีกได้รับส่วนเหลือจากการตลาดร้อยละ 13.51 ของราคาขายปลีก ส่วนพ่อค้าส่งได้รับส่วนเหลือจากการตลาดร้อยละ 7.97 ของราคาขายปลีก ทั้งนี้เพราะพ่อค้าส่งมีค่าใช้จ่ายการตลาดสูงกว่าพ่อค้าปลีก นั่นคือพ่อค้าส่งมีค่าใช้จ่ายการตลาดร้อยละ 1.82 ของราคาขายปลีก และพ่อค้าปลีกมีค่าใช้จ่ายการตลาดร้อยละ 0.83 ของราคาขายปลีก นอกจากนี้ผลตอบแทนของพ่อค้าส่งยังน้อยกว่าผลตอบแทนของพ่อค้าปลีก นั่นคือผลตอบแทนของพ่อค้าส่งเป็นร้อยละ 6.15 ของราคาขายปลีก และผลตอบแทนของพ่อค้าปลีกเป็นร้อยละ 12.68 ของราคาขายปลีก (เพื่อให้ง่ายแก่ความเข้าใจ ควรดูตารางที่ 2.11 ประกอบกับภาพที่ 2.3)

ศูนย์วิทยพัชรากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 2.3

แสดงส่วนเหลืออมการตลาดและค่าใช้จ่ายการตลาด
แบ่งตามประเภทลูกค้าและตามประเภทค่าใช้จ่าย

